

kanska stranka si polčraj izkorišča in hujska ljudstvo k vstaji. To hujskanje imelo bo prej ali slej vspeh in težko bo drugače, da bo s Španijo ista usoda, kakor s Francijo, ki je iz kraljestva se preosnovala po krvavih dogodkih v republiko.

Obrtnija.

Barvini lesovi.

(Konec.)

Modri les prihaja od dreves, ki raste v raznih krajih v vročih delih Amerike in se s svojimi botaničnim imenom imenuje Haematoxylon Campechianum. Ta les pride v trgovino v 20 do 50 kilogramov težkih polnih ali brunih in je po sredi temnorudeče rujav, ter sladkega okusa in diši po vijolicah.

Najboljša vrsta tega modrega lesa je iz Campeche. Les iz Houdurasa, Jamajke in Dominga je bledejši in slabši.

Barvila modrega lesa je hämatoxylin, kateri ima v sebi 12 atomov ogljika, 14 vodika in 6 kislika. To barvilo se lahko iz izvlečka modrega lesa, kakeršnega dobimo v trgovini, izvleče z vodenim etrom. Nareja rumene kristale s 3 molekulami kristalne vode, ima sladk okus, se raztopi v vodi in alkoholu, ali pa v etru. Če se mu doda nekaj jedkih in ogljenčevokislih lužnin, postane na zraku vijoličasto, potem rudeče, naposled rujavo.

Moder les daje zares jako lepe barve, ki se rabijo pogosto za modro, vijoličasto, rujavo in črno barvanje. Namesto lesa se navadno rabi njegov izvleček, ki se dobiva v trgovini. Ta izvleček delajo na debelo v tovarnah, kjer s parom izvlečejo barvila iz lesa.

Te barve rabijo se za razne stvari. Tudi prejo s takimi barvili črno barvajo.

Iz Indije prihajajo v trgovino razni barveni lesovi pod imenom santelnov les. Rudeči santelnov les prihaja od drevesa Pterocarpus Santalinus, ki raste v indijskih gorah in na Ceylonu. V trgovino prihaja ta les v debelih kosih, večkrat cent težkih, ali pa tudi v trskah ali pa celo zmlat.

Ta les ne da iz sebe barvila niti v mrzli, niti v gorki vodi. Barvilo se more izvleči le z alkoholom ali pa alholičnim lugom. Iz alkoholične raztopljine se izloči potem barvilo s kako kislino. V trgovini rabijo to barvo za rujavo barvanje volne, polituro lesa, za rudeče barvanje usnja, za barvane lake, pa za zobne praške i. t. d. V zvezi z drugimi barvili rabi se tudi za barvanje volne in sicer na zelenkasto v raznih nijansah.

Beli in rumeni santelnov les izvira od drevesa Santalum album. To drevo raste na Timoru, vzhodnoindijskih otocih in na obrežji koromandelskem.

Nadalje je omeniti še neki drugi santelnov les od drevesa Santalum Freysinethianum, ki raste na otocih južnega morja. Ta les se pa bolj rabi za izdelovanje eteričnih olj nego za barve. Olje, ki se dobi iz tega lesa, diši blizu

tako, kakor rožno olje, in ga zatorej nekateri trgovci mešajo mej rožno olje, ker je ceneje.

Tudi v Afriki so drevesa, kateri imajo v sebi barvo rudečega santalina.

Rumen les prihaja od neke murbe, ki raste na Kubi in v nekaterih krajih južne Amerike. Rumeno barvilo tega lesa se imenuje morin, poleg tega se nahaja v tem lesu neka strojna kislina, katera z železnimi solmi napravlja črne snovi. Zato se pa izvleček iz tega lesa ne rabi le za rumene, temveč tudi za črne barve. Tudi v južni Evropi raste drevo, ki daje rumeno barvilo. Ta les prihaja v trgovino z imenom ogerski rumeni les. Njega barvilo imenuje se fisetin. Barve iz rumenih lesov se ne rabijo le za rumeno barvanje, temveč tudi za zelenkaste in rujave barvene tone, če se primešajo rudeči in modri, rudeči in črni ali pa modri barvi.

Obrtnijske raznoterosti.

Prevrat v telegrafiji. Sedaj v telegrafiji rabijo galvanične baterije za proizvodnjo potrebne elektrike. To pa precej stane. Zato so pa v Ameriki jeli poskušati, da bi se za brzojav proizvajala elektrika z dinamični stroji, kar je baje ne jako dobro obneslo. Stroški znižajo se za polovico. Pri tem je omeniti, da je pred kakimi dvajsetimi leti nekdo tudi priporočal, da bi za brzojave porabili zračno elektriko, kar se pa ni obneslo. Priporočal je, da bi se na gorah postavili strelovodi, kateri bi nabirali elektriko in jo dovajali brzojavnim postajam.

Važna odločba za zadruga. Neka bolnišna zadruga se je nedavno preosnovala na podlagi novega zakona o zavarovanju delavcev. Ta zadruga se je branila plačati bolniščinino za nekega čevljarskega pomočnika, ki je bil dalje časa njen član, ali je bil zbolil že pred preosnovano blagajnico. Trdila je, da on, ko je že bil bolan ni mogel pridobiti članstva preosnovane blagajnice. Ministerstvo je razsodilo, da se mu ima bolniščinino plačati, kar članom pri taci preosnovanjih ni treba še le pridobivati članstva, temveč ga obdižije.

Kmetijstvo.

Sadno drevje ob cestah.

Kdor je kdaj potoval po Nemčiji, zlasti po nekaterih južnih državah, je z veseljem opazoval dolge in lepe sadne drevorede ob javnih potih in cestah. Prijetno je potniku potovati v drevesni senci in opazovati lepo cvetje spomladi, sadje pa jeseni. Taki drevoredi so pa tudi velikega pomena za narodno gospodarstvo. Samo na Virtenberškem se je l. 1878. za 8 milijonov mark sadja pridelalo ob cestah. To je gotovo lep dohodek za deželo.

Sadno drevje je pa tudi iz družih ozirov bolj priporočati za take drevorede, kakor mnoga sedaj navadna drevesa. Lipe, plantane, brsti, javorji, jeseni, zlasti pa jagneta ob potih, so le preveč rada prava gnezdišča za kebre, španjske muhe itd.

Za drevorede ob cestah so posebno pripravne jablane, hruške, češnje, slive in češplje, pa tudi kostanji in *

orehi. Drevesnice ob cestah vzbujajo veselje do sadjarstva sploh in poleg tega po deželi pridobivajo dobro ime.

Kraji ob cestah so posebno pripravi za nasajanje dreves. Blato, ki se izpira iz ceste je jako rodovitno. Sadno drevje sadi se na robu ceste ali pa poleg ceste. Najbolje je, če je tako drevje pod nadzorstvom cestnega oseba.

Pri zasajanju taci drevoredov je pa treba vendar precej pozornosti. Izbrati se morajo le močna zdrava drevesca. Gledati je na to treba še bolj, nego pri sajenji drevja na vrtu. Drevesa ob cestah so razpostavljena bolj raznim neprilikam, nego drevesa na vrtu.

Gledati je pa tudi treba, da se ta drevesa pravilno goje, zlasti, da se ne spridijo z obrezovanjem. Bolje je, če se drevesa ne obrezujejo, kakor če se napačno obrezujejo.

Pri nas na Slovenskem še skoro nikjer nimamo ob cestah sadja, dasiravno so naši kraji posebno za sadjarstvo pripravni. Ker imamo pa že več dobro vrejnih šolskih vrtov, bi marsikje drevesc za take drevored ne bilo težko dobiti, zato mislimo, da bi lahko županstva in učitelji ter drugi vplivni možje lahko kaj storili v tem oziru.

Poslednji čas se je jel tudi v naših krajih izdelovati sadni mošt. Obcestje bi pa bilo zlasti pripravno za vzgojevanje tacega drevja, ki daje sadje za mošt. Posebno tepke bi po svoji trdni naravi dobro uspevale ob cesti.

Čez štiri leta bomo slavili petdesetletnico slavnega vladanja Njega veličanstva cesarja. Pri tej priliki se bodo ustanovljale razne dobrodelne naprave. Mari bi ne bilo umestno, da bi se morda v spomin kje napravila sadna drevesnica, ki bi potem še pozne rodove spominjala tega veselega dogodka.

Opozorili smo svoje čitatelje na važnost drevesnic ob cestah in pričakujemo, da naše besede niso pale na kamen, da bi se usahnele, pa tudi ne mej trnje, ki bi jih zadušilo, temveč na rodovitno zemljo, da obrode stoter sad.

Kmetijske raznoterosti.

Koliko gnjezd je treba za kokoši? Na vsacih 10 kokošij naj se v kurniku napravita dve ali tri gnjezda. Čim več gnjezd je, tem manj bodo kokoši iskale tuje kraje, da zneso jajca.

Senice privabiš na vrtove, ako zelenih jelovih ali smrekovih vej natakneš na sadno drevje. Tako po ceni privabimo te koristne ptice v naše sadovnjake, da obirajo škodljive žuželke.

Poučni in zabavni del.

Potopisne črte.

Iz Ljubljane v Ljubljano.

Spisuje Jos. Levičnik.

(Dalje.)

Od postaje Meja naprej vidili smo k levi skoraj ves Kvarnerski zaliv v celi njegovi krasoti; pokazal se nam

je zdajci še otok Kerk (Veglia); pa tudi južna Istra in niena Učka gora (Monte maggiore) pozdravljali so nas iz daljave. Naslednja postaja bila nam je Bakar; a ona nosi le ime; kajti mesto tega imena je oddaljeno celo 1 1/2 ure od tod ob morski obali. Naprej peljaje se prevozili smo v naglem diru Bandin-tunel, dolino Draga, globoko doli videti ste bili vasi Gornja in Dolnja Draga, znana Martinščica; drvili smo dalje mimo vasi Pečine, ki sestoji iz samih letovišč bogatih Rečanov. Le grede dospeli smo nad Reški predkraj Sušak, po viaduktu prevozili pot, ki vodi na sv. Trsat, enako tudi zadnji konec Luizine ceste, vodo Rečino (Tiumaro), smuknili še skoz 444 m. dolgi tunel, in že smo bili — v reških ulicah ter na njenem kolodvoru. Da bi kje vozila železnica tako skozi mestne ulice in čez eno glavnih mestnih cest, kakor v Reki, in da bi za čase prihoda ali odhoda vlakov ne bile nič zagrajene, nišem še videl nikjer. Novejše železnice prepuščajo skrb za varnost pred kako po njih prouzročeno nesrečo občinstvu samemu! — Bilo je okoli zjutrajne 7. ure, ko sem se napotil od kolodvora v mesto.

X. V Reki.

„Ti imaš pa res povsod znance!“ mi je včasih kedo djal. Res tudi! v Reki nisem brez njih, in to še prav dobrih. Prvi moj pot je bil toraj do enega izmed njih. Na mojo žalost ga sicer ni bilo doma, a poznato je bilo spoštovanemu osobju njegove hiše moje ime, bil sem torej vse eno prav gostoljubno sprejet, in odložiti sem zamogel ondi svojo prtljago, kar sem tudi najbolj želel. Težavno je pač po ptujih krajih vedno nositi vse svoje stvari s seboj. Mikalo me je namreč romati najpred gori na Sv. Tersat, kjer se je ravno obhajala 600letnica, kar obstoji ta božjepotni kraj. Slovencev je bilo priromalo to leto že prav obilno na ta sloveči Marijni božjepot; — moja malenkost je bila že prav med zadnjimi. Mesto Reko sem si želel ogledati pozneje, ko se povrnem raz visokega Sv. Tersata. Mimo grede stopil sem v kapucinsko samostansko cerkev, ki je v Reki živečim Slovencem in tudi Hrvatom baje zelo priljubljena. Najdel sem jo le ne zelo lepo in snažno ohranjeno, ampak zbranega je bilo v njej tudi zoper vsako pričakovanje veliko pobožnega ljudstva. Pri večih altarjih služile so se namreč ravno sv. maše. Cerkev je posvečena sv. Avguštinu in je bila s samostanom vred pozidana leta 1610. po pobožni vnemi reških mestjanov. V samostanu se odgojuje redovno-duhovski naraščaj hrv. kapucinske provincije sv. Štefana-kralja, ki pa ni velika. Šteje namreč le tri kapucinske samostane: na Reki, v Karlobagu in v Varaždinu. Ker sta Reka in Varaždin blizu kranjske in štajarske meje in se na gimnazijah obeh teh mest šola mnogo slovenskih dijakov, tudi marsikdo izmed njih vstopi v kapuc. red ravno imenovane provincije.

Pot proti sv. Tersatu pelje od kapucinske cerkve po podolgem skozi celo reško mesto. Konec njega zaobrne se proti levi, ondi vodi krasni most čez Rečino (Fiumaro), ki se skoraj neposredno tam razliva v morje. Onkraj mesta k levi je konec, (ali pa začetek) v mojem potopisu že večkrat omenjene prekrasne Luizine ceste, k